

PATENTTIOIKEUS

Johdantoluento

15.9.2008

Rainer Oesch

Pääsisältö

- PATENTTIJÄRJESTELMÄN TAUSTA JA TARKOITUS
- PATENTTIOIKEUDEN OIKEUSLÄHTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖKEHITYS
- PATENTTI, EDELLYTYKSET JA OIKEUDET (suojan kohde ja sisältö)
- SEURAAMUKSET, SUOJAN TOTEUTTAMINEN

Metodi ja lähteet

- Immateriaalioikeuden metodi – omansa?
- Koktvedgaard
- Patenttioikeuden 'erityiskehikko': eräs yritysten arvonnäärityskeino tietoyhteiskunnassa,
- Teknisen innovaatiotoiminnan, kilpailukyvyn ja taloudellisen kasvun edistäminen

Patenttilastot

- <http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/patents/index.html>
- <http://www.prh.fi/fi/patentit/tilastoja/patenttihakemukset.html>
- <http://www.epo.org/patents/patent-information.html>

Lähteet

- Kansainväliset (valtioiden väliset) sopimukset
- Laki
- Esityöt (HE:t, valiokuntamietinnöt, KM:t jne. Huom. Pohjoismainen mietintö NU 1963:6)
- EU:n asetukset ja direktiivit
- Oikeuskäytäntö (KKO, KHO, HO:t, EY:n tuomioistuin)

Lähteet - kirjallisuus

- Vaatimukset ks. erikseen
- Kocktvedgaard, Godenhielm – klassisia nimiä
- Cornish (GB), Strauss (BRD, Merges ja Adelman (USA),
- Domeij, Stenvik – uudempia pohjoismaisia
- Huom. Aasian maat (Heath, Ganea)

Pääsisältö

- PATENTTIOIKEUDEN SISÄLTÖ
- PATENTIN HAKEMINEN
- PATENTTIAMMATTILAISET
- PATENTTIEN HYVÄKSIKÄYTTÖ
- LOUKKAUS JA MITÄTÖINTI
- PATENTTIOIKEUDENKÄYNNIT

Pääsisältö

- PATENTTIOIKEUDEN SANKTIOJÄRJESTELMÄ
- PATENTTISTRATEGIAT
- TYÖSUHDEKEKSINNÖT
- MUUT SUOJAMUODOT
- YHTEENVETOA PATENTEISTA JA NIIDEN VAIKUTUKSISTA

PATENTTIOIKEUDEN OIKEUSLÄHTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖKEHITYS

- Patenttioikeuden historiallisesta kehityksestä
- Kansainväliset sopimukset
- Suomen lainsäädäntö ja sen kehitys
- Oikeuskäytännöstä patenttiasioissa
- Oikeuskirjallisuus
- Patenttioikeus Euroopan Yhteisössä

PATENTTI, EDELLYTYKSET JA OIKEUDET

- Patenttioikeuden subjekti
 - Keksijä
 - Hakija
 - First-to-file
 - First-to-invent
 - Parempi oikeus keksintöön
- Mitä voidaan patentoida
 - Keksinnön käsitteestä
 - Patentoitavan keksinnön edellytykset Suomen patenttilain ja Euroopan patenttisopimuksen mukaan
 - Poissuljenta patentoitavuudesta
 - Uutuus patenttioikeudessa
 - Poikkeukset uutuusvaatimuksesta
 - Keksinnöllisyys

OHJELMISTOTEOLLISUUDEN JA BIOTEKNIIKAN TUOTTEET PATENTOITAVUUDEN KANNALTA

- Tietokoneohjelmien patentoitavuus
- Bioteknologia

PATENTTIOIKEUDEN SISÄLTÖ

- Kielto-oikeus
- Suoja-ala ja sen laajuus
- Rajoitukset yksinoikeuteen
- Patenttisuojan kesto

PATENTIN HAKEMINEN

- Vaihtoehdot
- Patenttihakemus
- Patenttihakemuksen käsittelyn yleiset piirteet
- Hakemusvaiheen erityiskysymyksiä
- Kansallinen patentti
- PCT
- Eurooppapatentti – EPC
- Yhteisöpatentti

PATENTTIAMMATTILAISET

- Patenttiasiamies
- European patent attorney
- Patentti-insinööri
- Eräitä muita ryhmiä

PATENTTIEN HYVÄKSIKÄYTTÖ

- Patenttien hyväksikäyttöön liittyvät oikeustoimet
- Patenttilisenssi ja sen lähi-ilmiöt
- Lisenssien luonne ja niiden asialliset, maantieteelliset ja määrälliset rajoitukset. Henkilöllinen ulottuvuus
- Lisenssisopimusten rekisteröinti ja sen vaikutukset
- Patentin panttausmahdollisuus
- Patenttilisenssit ja kilpailunrajoitukset

LOUKKAUS JA MITÄTÖINTI

- Loukkaus
- Mitätöinti

PATENTTIOIKEUDENKÄYNNIT

- Oikeussuojan toteuttaminen patenttiasioissa - lähtökohtia
- Väitemenettely hallinnollisena oikeussuojakeinona
- Kannetyypeistä patenttioikeudessa
- Menettelystä patenttiriidoissa
- Todistelun turvaaminen patenttiprosessissa
- Rajatoimenpiteet oikeudenkäyntiä tukevana toimenpiteenä
- Kansainvälisten oikeudenkäyntien erityisongelmia
- Vaihtoehtoiset riidanratkaisumenettelyt patenttiasioissa

PATENTTIOIKEUDEN SANKTIOJÄRJESTELMÄ

- Yleisiä piirteitä
- Rangaistukset
- Kielto
- Vahingonkorvaus
- Omaisuuden kelpaamattomaksi tekeminen ym.

PATENTTISTRATEGIAT

- Patentti-informaation hyväksikäyttö
- Patentit osana yrityksen strategiaa
- Teknisen osaamisen ja innovaation tunnistaminen, tukeminen, patentin hakeminen, ylläpito ja puolustaminen mutta erityisesti patenttien hyödyntäminen yrityksen liiketoiminnassa
- Luovutukset

TYÖSUHDEKEKSINNÖT

- Kehitystaustaa
- Työsuhdekeksintöjärjestelmän pääpiirteet
- TyösKeksL
- KorkeakKeksL
- Asiallinen, alueellinen ja henkilöllinen soveltamisala
- Päällekkäisyyksiä – seuraukset?

MUUT SUOJAMUODOT

- Pääallekkäisyyksiä oikeuksien/suojien kesken:
- Hyödyllisyysmalli
- Mallioikeus
- Integroidun piirin piirimallin suoja
- Kasvinjalostajan oikeus
- Patenttioikeus ja tekijänoikeus
- Patentti ja tavaramerkki
- Sopimaton menettely

YHTEENVETO PATENTEISTA JA NIIDEN VAIKUTUKSISTA

- Yhteenveto oikeuskehityksestä
- Patenttioikeus kilpailun esteenä ja välineenä
- Patenttien vaikutukset

Patenttioikeus

- Tarkoitus: keksintötoiminnan kiihottaminen
- Teknisen kehityksen edistäminen/investointeihin kannustaminen ja niiden hajauttaminen, kilpailun edistäminen
- Miten: yksinoikeus keksijälle määrätyin tavoin
- Do ut des-periaate (vastavuoroisuus – julkistamisesta – oikeus)

Patenttioikeus

- Antipatenttiliike
- Salassapito ja sen mahdollisuudet
- Lainsäädäntökehitys
- Privilegit 1700-1800 –luvulla
- Keksinöprivilegit
- 1876, 1898 PatA
- 1943 PatL, nykyinen on vuoden 1967 PatL muutoksineen

Patenttitilastoja

- www.prh.fi
- www.wipo.org
- www.european-patentoffice.org

Patenttioikeus

- Mitä: patentoitava keksintö – mikä se on?
- Teollinen keksintö?
- Miksi suojaa?
- Miten: kansalliset, alueelliset, kansainväliset patenttijärjestelmät
- Kansallinen: yksinoikeus valmistaa, myydä, käyttää, tuoda maahan

Miksi patenttisuoja?

- Keksentöjen tekemisen kiihdyttäminen
- Do ut des-periaate
- Palkitseminen, kannustaminen
- Kilpailun edistäminen
- Antipatenttiliike
- Tilastoja PRH; EPO

Mikä on keksintö?

- Joka on tehnyt *keksinnön*, jota voidaan käyttää *teollisesti*, tai se, jolle keksijän oikeus on siirtynyt, voi *hakemuksesta* saada patentin keksintöön ja siten yksinoikeuden sen ammattimaiseen hyödyntämiseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.
(PatL 1.1 §)

Keksinnön käsite

- *Teollisesti hyödynnettävä*
- Mitä ei pidetä: ”Keksinnöksi ei katsota pelkästään:
 - 1) löytöä, tieteellistä teoriaa tai matemaattista menetelmää;
 - 2) taiteellista luomusta;
 - 3) suunnitelmaa, sääntöä tai menetelmää, älyllistä toimintaa, peliä tai liiketoimintaa varten taikka tietokoneohjelmaa; eikä
 - 4) tietojen esittämistä.”

Keksintö

- PatL ei määrittele
- Ratkaisu tiettyyn tekniseen ongelmaan
- Patenttia ei myönnetä keksinnölle jolla ei saavuteta patenttihakemuksessa väitettyä teknistä vaikutusta (KKO 1947 II 112)
- Alan ammattimies – hänen on pystyttävä ymmärtämään keksintö hakemuksesta

Keksinnöksi ei katsota:

- kirurgista tai terapeutista käsittelyä tai diagnoosia tarkoittavaa menetelmää, joka kohdistetaan ihmisiin tai eläimiin (ns. *diagnostinen tai terapeutinen menetelmä*)
- Poikkeuksena tuotteet, joita voidaan käyttää em. menetelmissä
- (PatL 1 §)

Poissuljenta (PatL 1 §)

- Patenttia *ei* myönnetä *kasvilajikkeisiin* tai *eläinrotuihin*
- *ei* myönnetä olennaisesti *biologiseen* menetelmään kasvien tai eläinten *jalostamiseksi*.
- *Kuitenkaan*: ei rajoita sellaisten keksintöjen patentoitavuutta, joiden kohteena on *mikrobiologinen menetelmä*
- tai muut tekniset menetelmät tai näillä menetelmillä aikaansaatu tuote.

Keksintö positiivisesti

- Patenttioikeudellinen keksintö
- Tekninen teho – ratkaisee teknisen ongelman
- tekninen luonne - ei löytö
- Toisinnettavissa – rekonstruoitavissa
- Teollisesti hyödynnettävissä – lavea tulkinta
- Ei ole suljettu pois patentoitavuuden piiristä
- Ratkaisu uusi ja keksinnöllinen

Ei sellaisenaan patentoitavissa

- Löydöt, tieteelliset teoriat, matemaattiset menetelmät ("konstitutioi vai konstruktoi?")
- Taiteelliset luomukset ('kirjalliset ja taiteelliset teokset')
- Suunnitelmat, säännöt, atk-ohjelmat, pelit
- Tietojen esittäminen

A decorative graphic at the top of the slide consists of two rows of circles. The top row has a solid light purple circle on the left and an outlined light purple circle on the right. The bottom row has a solid light purple circle on the left, an outlined light purple circle in the middle, and a solid light purple circle on the right. The word 'Biotekniikka' is written in black text across the top row, overlapping the solid circle on the left and the outlined circle on the right.

Biotekniikka

- Biotekniikkadirektiivi
- Eettiset kysymykset
- Ulkopuolelle ihmisen kloonamismenetelmät – sukusolujen geneettisen identiteetin muuttaminen ja ihmisalkioiden käyttö kaupallisesti, teollisesti

Bioteknologiset keksinnöt

- Ihmisen patentointikielto
- Keksintö//löytö
- PatL 1 a § ihmiskeho, eikä sen pelkkä ainesosa eivät voi olla patentoinnin kohteina (geeni, geenin sekvenssi ja osasekvenssit mukaan lukien)

Biotekniikka

- Kasvit tai eläimet kuit patentoitavissa jos toteutettavuus ei rajoitu yhteen kasvilajikkeeseen tai eläinrotuun
- USA: kasvipatentti, syöpähiiri
- Suomessa haettu: siirtogeenisiä kasveja ja eläimiä kosk keksintöihin
- Puristehiiva (jo 1843)

Biotekniikka

- Uutuus: jos uusia ominaisuuksia
- Kylmää kestävä kasvi, lääkeainetta lypsävä eläin (Dolly)
- Suhde löytöihin: geenin havaitseminen lienee löytö, mutta yhdessä uuden käytön osoittamisen yhteydessä ja eristämisen lisäksi voi olla patentoitavissa

Biotekniikka - ihminen

- “Muodostumisensa ja kehityksensä eri vaiheissa oleva ihmiskeho sekä pelkästään sen ainesosaa, geenin sekvenssi tai osasekvenssi mukaan lukien, koskeva löytö eivät voi olla patentoitavissa olevia keksintöjä. “
PatL 1 a § 1 mom.

Patentoitavuus oikeuskäytännössä

- KKO 1944 II 49 – Kompassi ei – kellotaulun tapaan järjestetty – ei riittävä keksinnöllinen ajatus
- Kko 1954 II 690 Arpaseteli –
- KKO 1959 II 512 Kirjanpitovälineistö

Tietokoneohjelmat

- Atk-ohjelmat "as such not patentable"
- Poikk. VICOM-ratkaisu EPO:n T 208/84:
- Ohjelma patentoitavissa tietyissä rajoissa
- Tietokoneella toteutettu keksintö
- Mitä ohjelma "tekee"?

EPO Boards of Appeal

- VICOM – tapaus:T 208/84
- <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840208ep1.htm>
- -technical process
- IBM –tapaukset T 1173/97 ja T 935/97
- -further technical effect

Computer implemented inventions

- Esim. ABS-jarrujärjestelmät,
lentokoneiden navigaatiojärjestelmät

A decorative graphic at the top of the slide consists of two groups of circles. The left group has a solid light purple circle on the left and an empty light purple circle on the right. The right group has a solid light purple circle on the left, an empty light purple circle in the middle, and a solid light purple circle on the right. The text 'Keksinnöt' is positioned to the left of the first group of circles.

Keksinnöt

- Ryhmittely (PatA):
- Tuote
- Laite
- Menetelmä
- Käyttö
- Yhdistelmäkeksinnöt=yhdistelyn jälk uusi tekninen vaikutus

Uutuus

- Objekttiivinen uutuus
- Ehdoton
- Julkiseksi tuleminen – uutuuuden este
- Selonoton mahdollisuus riittää
- KKO 1988:16 Pipetti: 45 kpl myyty sopimatta ostajan kanssa salassapidosta

keksinnöllisyys

- Puuttuva keksinnöllisyys – mitättömäksi julistaminen
- KKO 1978 II 74 Lokeroiden pohja

Puutteet

- Uutuudessa ja
- Keksinnöllisyydessä – voivat johtaa mitätöintiin jälkikäteen – t-ist
- Myös PRH valitusltk: ei myönnetä
- Myös väitemenettelyssä kuomoaminen jälkikäteen - PRH

Kenelle?

- Erilaisia lähestymistapoja
- Ei first and true inventor (US)
- Ensimmäinen hakija
- Oikeutettu: keksijä tai se jolle hänen oikeutensa on siirtynyt
- L vaikenee; palvelussuhdekeksinnöt
- TyösKeksL, KorkeakKeksL

Myöntämismenettely

- PRH
- EPO
- Muodollinen, pääkäsittely, myöntäminen
- Väitemenettely – Kumoaminen
- Myönnetty – mitättömäksi julistaminen

Yksinoikeuden sisältö

- PatL 3 § - kiellovalta
- Tyhjentävä luettelo
- Tuote ja menetelmä suojattuja
- Välillinen tuotesuoja – menet - tuote
- Välitön patentinloukkaus
- Välillinen patentinloukkaus – 'avunantoa'
- Rajoittamaton tuotesuoja – suoja ei ole sidottu käyttöalaan

Välitön ja välillinen patentinloukkaus

- Välitön:
- -patentoidun tuotteen valmistaminen, tarjoaminen, saattaminen vaihdantaan, tuotteen käyttö, maahantuonti, hallussapito em. tarkoituksia varten, menetelmän käyttö, menetelmän tarjoaminen
- Välillinen:
- Välineiden/ tai -een tarjoaminen keks hyväksikäyttämiseksi; välineen tulee liittyä olennaiseen keks hyväksikäytössä; yleisesti kaupan oleva tavara - lisäedellytyksiä

Oikeuden sisältö: Käytäntöä

- KKO Tetrasykliini- ja Lokari-tapaukset
- Ajallinen rajoitus: 20 v hakemuksesta
- Konsumoituminen eli raukeaminen (PatL 3 §:n 3 mom.)
- Asiaan vaikuttavia
- Ennakkokäyttöoikeus 4 §
- Pakkolisenssi (PatL 45 – 48 §:t)

KKO 2003:127-välitön patentinloukkaus

- Kaupunki piti öljyntorjuntavalmiudessa hankkimaansa laitteistoa, vaikka sillä ei ollut patentinhaltijan lupaa laitteiston hyväksikäyttöön. Korkeimman oikeuden tuomiossa mainituilla perusteilla kaupungin katsottiin menettelyllään loukanneen patentinhaltijan yksinoikeutta. Kysymys lisäksi käyttökiellon määräämisestä ja patenttilain 58 §:ssä tarkoitettun muun vahingon korvausvelvollisuudesta. (Ään.)

Rajoituksia patenttisuojaan

- Oikeuden raukeaminen PatL 3 §:n 3 kohta
- ETA-alue – rinnakkaistuonti sallittu
- Kokeissa tapahtuva käyttö (Bolar-poikkeus)
- Ennakkokäyttöoikeus (PatL 4 §)
- Pakkolisenssit (PatL 45 – 48 §:t)

Pakkolisenssit patenttioikeudessa (PatL 45-48 §.t)

- Käyttämättä jättäminen
- Riippuvuuskeksinnöt
- Kasvilajike ja siihen liittyvä huomattava taloudellinen etu
- Erityisen merkittävä yleinen etu
- Ammattimainen hyväksikäyttö patasiakirjojen julkiseksi tulohetkellä

Patenttijutun kulku

- KO:

- Haaste (vireille)

- Valmistelu

- suullinen valmistelu

- todisteiden ilmoittaminen

- Pääkäsittely

- todistelu

- loppulausunnot

- PRH:n lausunto

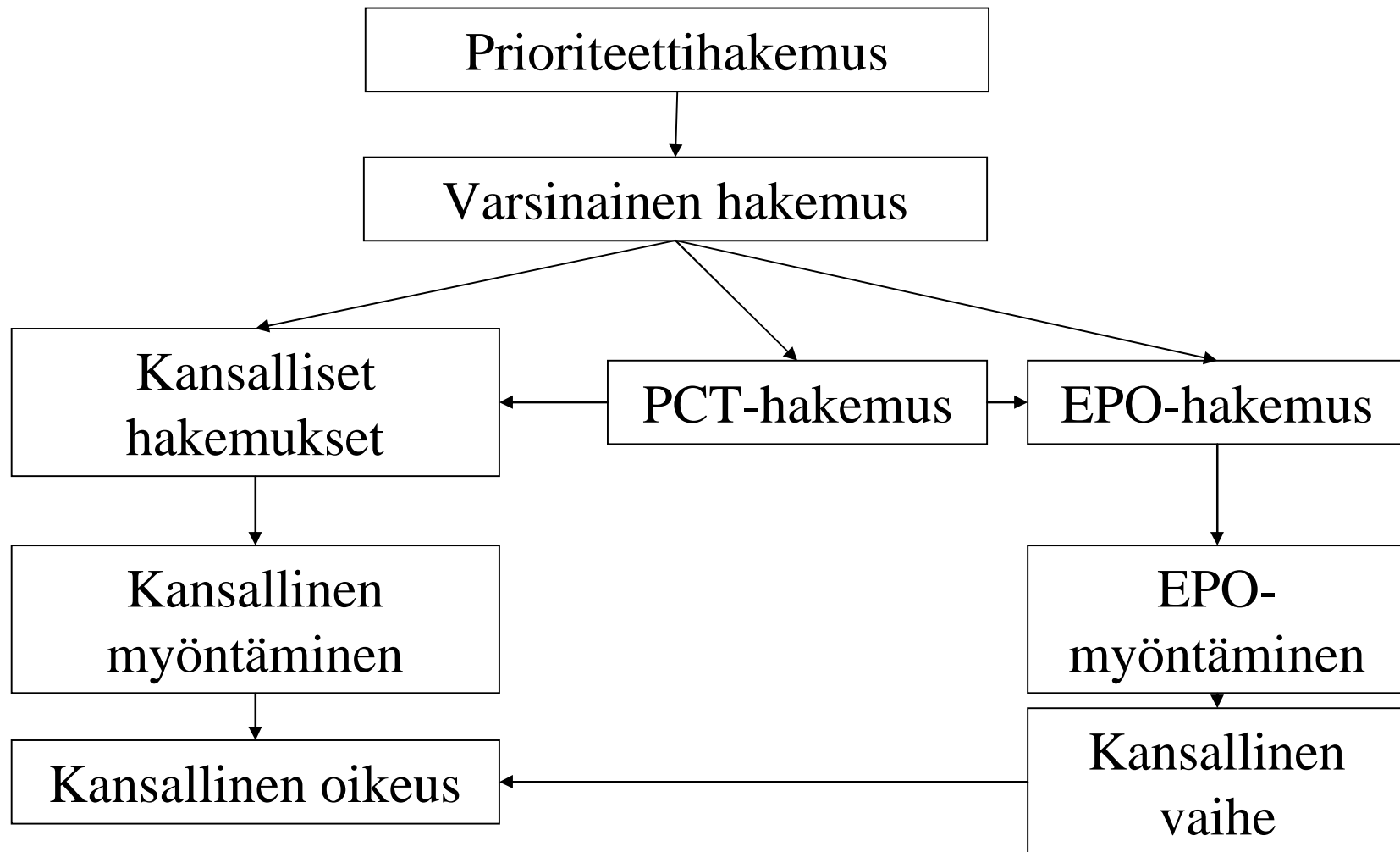
- asiantuntijat (tekniset)

Patenttijutun kulku

○ Tuomio

- a) välituomio - mitättömyys + / -
 - loukkasasia 'odottaa'
- b) lopullinen tuomio
 - loukkaus + / -

Patentin hakuprosessi

Patenttien hyödyntäminen

- Itse
- Sanktiot ja suojan toteuttaminen
- Kokonaisluovus – rekisteröinti ei ole pätevyysvaatimus luovutukselle – kuit merkitystä sille kuka pat hja; kaksoisluovutustilanteet
- Panttaus voimassa ilman rekisteröintiäkin mutta vain osapuolten välillä

Oikeuskäytäntöä

- KKO 1988:31 Patentin panttaus
- KKO 1993:49 Patentin ulosmittaus
- Rekisterimerkinnällä on vaikutusta

Patenttilisenssi

- Osittaisluovutus
- Yksinomainen (exclusive)
- Yksinkertainen (rinnakkainen)
- P:sta ja vastaan
- Sopimusvapaus
- Päävelvoite – keksintö toisen käyttöön
- Sivuelvoitteet

Patentin lakkaaminen

- Raukeaminen
- Mitättömäksi julistaminen
- Toiselle siirtäminen
- Lakkauttaminen

Työsuhdekeksinnöt

- Erityislaki - TyösKeksL
- L korkeakoulukeksinnöistä
- TyösKeksL asiallinen, alueellinen ja henkilöllinen soveltamisala
- Työnantajan oikeus – 4 § oikeus saada kokonana, lissenssi, etuoikeus sopia
- Kohtuullinen korvaus ja sen suuruus

Kohtuullinen korvaus

- Keksinnön arvo
- T-a:n oikeuden laajuus
- Työsopimuksen ehdot
- Työsuhteen muiden seikkojen vaikutus

Korkeakoulukeksinnöt 396/2006

- Avoimessa tutkimuksessa
- Sopimustutkimuksessa
- Muissa tilanteissa
- Keksintöilmoitus – vastausvelvollisuus
- Tarkoitus: tutkimustulosten tehokas hyödyntäminen

Hyödyllisyysmallioikeus

- 'pikkupatentti'
- Esineen muotona, rakenteena tai niiden yhdistelmänä ilmenevä tekn ratkaisu
- Jota käytetään teollisesti